

**LA CONFIGURACIÓ DEL NACIONALISME ESPANYOL
AL SEGLE XIX**

Toni Aragonès Micolau

NACIÓ I NACIONALISMES

EL CONCEPTE DE NACIÓ

- El Romanticisme (principis del segle XIX) utilitzà els següents conceptes:
 - Territori
 - Llengua
 - Cultura (religió, tradicions)
 - Poble (comunitat amb uns trets identitaris)
- Els pobles i/o comunitats tenen una història que mostra a través del temps el seu “esperit” (*Wolkgeist*)
- Autors germànics foren els que van definir aquests conceptes: *Herder* i *Fichte*. Ho van fer com una reacció a l’ocupació que van patir els principats alemanys per part de Napoleó.

- ✿ Amb la revolució francesa (1789-1799) que va significar l'enderrocament de l'Antic Règim, calia substituir el subjecte de la sobirania, en aquest cas el monarca, per un altre, aquest va ser: la Nació.
- ✿ La Nació era on rau la sobirania i també era un conjunt d'individus, en concret un conjunt de "*ciutadans*", els quals triaven lliurement autoimposar-se unes "regles de joc" polítiques.
- ✿ Els objectius eren elaborar unes lleis *justes*, que garantissin els drets individuals dels ciutadans i sobretot aconseguir una societat lliure.
- ✿ La llibertat era la màxima fita a aconseguir. La nació havia de ser, per tant pel liberalisme, una *comunitat de ciutadans lliures*.
- ✿ Es van tenir molt en compte elements identitaris i culturals. La història, els símbols nacionals, la llengua, les tradicions, etc... que eren presents a l'hora de *nacionalitzar* als ciutadans.

EL CONCEPTE DE NACIÓ

EL NACIONALISME GERMÀNIC-ROMÀNTIC

EL NACIONALISME LIBERAL

NACIÓ I NACIONALISME

EL NACIONALISME ESPANYOL (1808-1898)

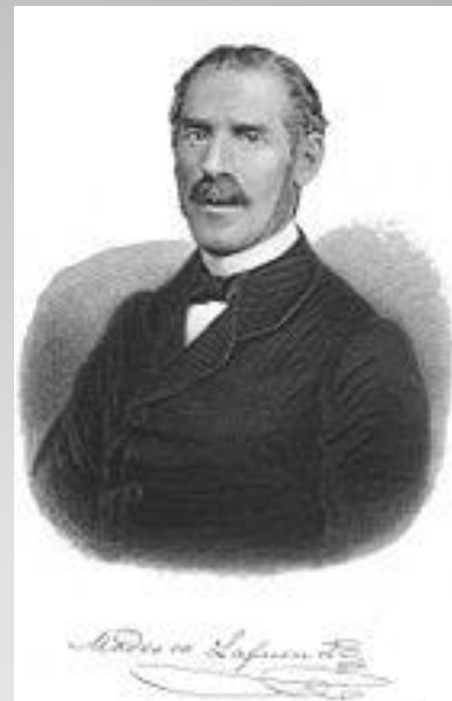
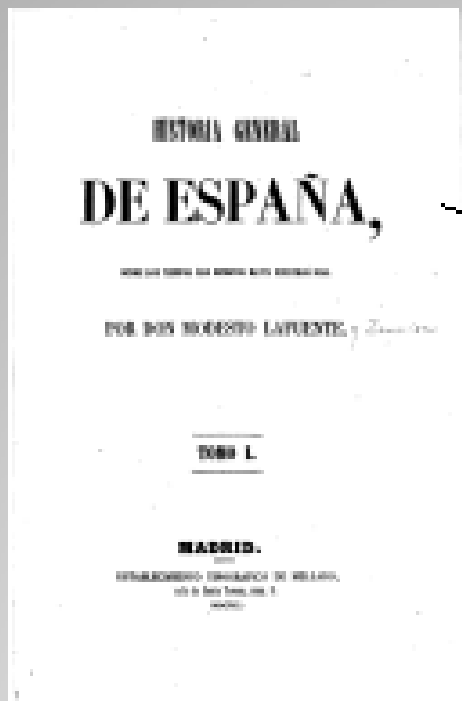
Els orígens ideològics (1808-1814)

- L'escenari: la Guerra de la Independència o del Francès (1808-1814).
- *Es revaloritzà el paper del “poble”*: la lluita contra l'invasor napoleònic provocà el ressorgiment de la “nació”.
- S'inicià la identificació entre poble - nació = Espanya, com aquella nació que va instaurar el regne dels visigots a Hispània, les Corts medievals i que va fer la Reconquesta expulsant els musulmans ...
- Aquest nacionalisme liberal va voler reivindicar el poble espanyol i el patriotisme plasmats en l'obra de les Corts de Cadis i en la Constitució (1812).
- El nacionalisme liberal recuperarà un “poble” i una “nació” espanyola anterior a l'arribada dels Habsburg (XVI - XVII) i dels Borbons (XVIII), dinasties que foren considerades alienes al país i responsables de la seva decadència a l'introduir l'absolutisme i acabar amb la “sobirania” del poble.

EL NACIONALISME ESPANYOL (1808- 1898

- Hi ha dues visions generals de la formació històrica de la nació espanyola:
- 1. Liberal. A partir de Cadis ha ressorgit la nació, una Espanya liberal formada per ciutadans lliures i que volen tirar endavant un projecte polític liberal i nacional.
- 2. Catòlica. Espanya com a nació ho és gràcies al catolicisme i a la monarquia. Aquestes institucions són les que van fer gran a la nació espanyola. Però la decadència va venir amb l'arribada dels Borbons i de les idees il·lustrades (idees estrangeres) que van afeblir "l'ésser" nacional i espanyol.
- Com veiem les dues difereixen en el subjecte (Poble - Nació / Església - Monarquia), però coincideixen en els culpables: les influències estrangeres, les dinasties de fora.

La configuració històrica
de la nació espanyola
(1850-1898)

MODESTO LA FUENTE. EL CREADOR DE LA HISTÒRIA D'ESPANYA

LES FITES - MITES DE LA HISTÒRIA NACIONAL ESPANYOLA (MODESTO LA FUENTE)

LA RESSISTÈNCIA DEL POBLE ESPANYOL. SAGUNTO CONTRA CARTAGO

NUMÀNCIA CONTRA ROMA

LES FITES-MITES DE LA HISTÒRIA NACIONAL ESPANYOLA (MODESTO LA FUENTE)

EL REGNE DELS VISIGOTS. LA UNIATAT RELIGIOSA I JURÍDICA

LA RECONQUESTA I EL MITE DE SANTIAGO "MATAMOROS"

ELS REIS CATÒLICS I LA UNITAT NACIONAL

© arteguias.com

L'ARRIBADA DELS HABSBURGS I LA LLUITA COMUNERA

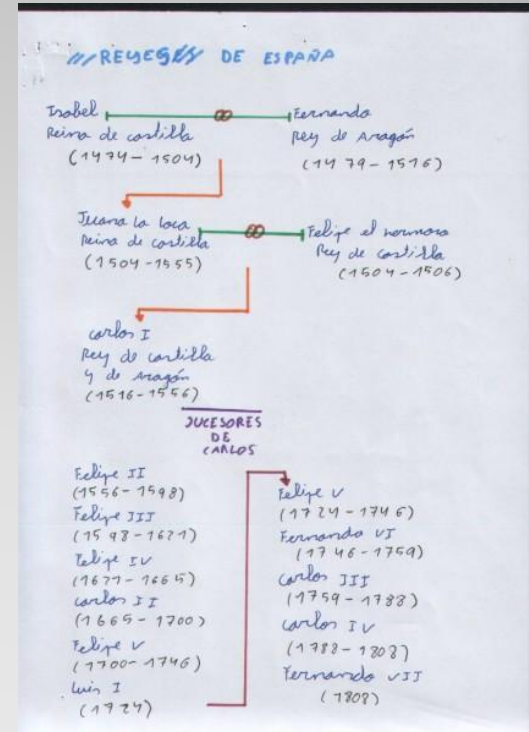

LES FITES - MITES DE LA HISTÒRIA NACIONAL
ESPANYOLA (MODESTO LA FUENTE)

CASTELLA SUBJECTE DE LA VERTEBRACIÓ DE LA NACIÓ ESPANYOLA

LA HISTÒRA DELS REIS DE CASTELLA I D'ESPANYA

LES FITES-MITES DE LA HISTÒRIA NACIONAL ESPANYOLA (MODESTO LA FUENTE)

LA CRISI DEL 98 I LA RESPANYOLITZACIÓ

- La pèrdua de les colònies va significar un revulsiu per un conjunt d'intel·lectuals i literats que van fer de les seves obres la via per tal de reflexionar sobre el “ser” d'Espanya i proposar mides regeneracionistes per tal de tornar a aixecar l'orgull nacional.
- Es veia el nacionalisme espanyol com a problema, calia definir i reafirmar la identitat, especialment davant del sorgiment dels “regionalismes” com el català, el basc i gallec.
- Autors i teories:
 - Azorín → redescobrir els “*genio castellano*”
 - Menéndez Pidal → defensar la tradició o caràcter “*espíritu inmortal*”
 - A. Ganivet → buscar el “*alma del pueblo*”.
 - És un retorn a un nacionalisme romàntic i cultural.
 - Reivindicador de la “*tierra patria de Castilla*”. Prototip de la nació, definidora d'Espanya. Exaltació de Castella: el seu paisatge, la seva història, el seu art i la seva literatura

EL MITE CASTELLANISTA

- Es creia en una Edat d'Or ⇒ L'època medieval fins el segle XVI.
- Es va definir l'essència del caràcter espanyol amb la llengua i la literatura ⇒ *El Romancero, las Crónicas, el Arcipreste de Hita, Berceo.*
- Es van definir els arquetips dels espanyols ⇒ El *hidalgo*, el *conquistador*, la *mística*, el *guerrer*, l'*inquisidor*.
- Personatges ⇒ el Cid Campeador, Santa Teresa de Jesús, el cardenal Cisneros...
- Models de la raça o de l'ètnia castellana.

EL CID, L'HEROI ESPANYOL

El nacionalisme espanyol (98)

EL MITE CASTELLANISTA

- Hi ha un llarg període de decadència de l'energia castellana:
- Crisi política
- Pobresa
- *Desespanyolització* de l'art i la literatura
- Culpabilitat de l'arribada dels Àustries.

L'ESPANYA DECADENT (Zuloaga)

El nacionalisme espanyol (98)

- ***“ Castilla creó la nación por mantener su pensamiento ensanchado hacia la España toda; jamás ningún particularismo nacionalista puede nacer de ella, ni tampoco de ella puede ser aceptado ”***

Menéndez Pidal

- ***“ {España}...se realizó a partir de Castilla, por su riqueza y recursos humanos, tal vez también por su situación geográfica, porque sus reyes eran depositarios de la idea unitaria y, sobre todo, porque sólo en Castilla tenían los reyes las manos libres para poder actuar.[...] Castilla será utilizada por los monarcas para llevar a cabo la unidad de las tierras peninsulares, que se prepara durante la Edad Media y se realiza a partir del reinado de Carlos I, primer rey de pleno derecho de catalanes, aragoneses, castellanos, vascos, gallegos...., primer rey de una España unida tras la desaparición de Hispania en el año 711 ”.***

José Luís Martín, catedràtic d'Història Medieval. (1998)

EL NACIONALISME ESPANYOL

(s.XIX)